

KRISTIINA PATJA
dosentti, erikoislääkäri

Tupakkateollisuuden vanhat keinot uudessa käytössä

Tupakkateollisuus julistaa savutonta tulevaisuutta, ei tupakatonta tai nikotiinitonta. Retoriikka on taitavaa, koska useimmat mieltävät tupakan savukkeiksi. Todellinen haitta ympäröidään kiistelyyn haitan asteista ja samalla uusille tuotteille saadaan ilmaista näkyvyyttä.

Tiede osoitti tupakan haitallisuuden 1950-luvulla ja siitä lähtien tupakkateollisuus on pitänyt tutkimuskoneistonsa avulla (1) yllä savuverhoa terveyshaittojen ja riippuvuuden (2) edessä. Kuluttajille yritetään luoda kuvaa vastuullisesta yri-tystoiminnasta, kun puhutaan vähemmän haitallisia tupakkatuotteista – ei siis haitattomista. Markkinoille on tuotu tuotteita ilman sisäl-
lön tai turvallisuuden arviointia (1). Kyse on lii-

manlainen operaatio. Nuorten asenteisiin vai-
kuttaminen ja kokeilun kynnyksen madaltami-
nen ovat taloudellisesti iso asia. Fysiologinen
riippuvuus nikotiiniin syntyy muutaman savuk-
keen, nuuska-annoksen tai sähkötupakan an-
noksella viikossa (2).

Tupakkateollisuus markkinoi sähkösavuketta
vaihtoehtona savukkeelle. Savuke on yli 4 000
kemikaalin seoksena haitallisin laillinen kulu-
tustuote. Mikä tahansa nikotiinituote on vä-
hemmän haitallinen, jos siinä on vähemmän
haitta-aineita.

Tarkoitus on hämätä. Kun keskustelu pyörii
eri tuotteiden vertailussa, kuluttajakansalainen
voi tuntea hallinnantunnetta. Ikään kuin olisi va-
lintatilanne, jossa voi perustella nikotiinin käyt-
töä sillä, että ei käytä sitä haitallisinta tuotetta (4).
Unohtuu, että nikotiini on itsessään haitallista
terveydelle. Normaalityttilanne on nikotiinin eli-
mistö. Tieteellisen tutkimuksen laadun ja uskot-
tavuuden epäily on sama taktiikka, jota teollisuus
on aina käyttänyt. Savuverho on hyvä haistaa.

SÄHKÖSAVUKKEEN VAIKUTUKSIA EI TUNNETA

Nikotiiniriippuvuudesta vieroittuminen on kol-
masosalle käyttäjistä vaikeaa (5). Emme osaa
ennustaa, kuka tulee voimakkaasti riippuvaisek-
si. Vierotukseen on nikotiinittomia lääkehoito-
ja, mutta yleisin apu on nikotiinikorvaushoito.
Hoidossa nikotiiniannos pidetään matalimmal-
la mahdollisella tasolla, jolla fyysiset vieroitus-
oireet pysyvät poissa (5). Annokset ovat vakioita,
sisältävät vain nikotiinia ja niitä valvotaan lääke-
lain mukaisesti.

Tupakkateollisuus pyrkii luomaan sähkö-
savukkeesta kuvaa lääkkeenomaisesta tuotteesta

Sähkösavukelaitteet ja nesteiden nikotiinittomat muodot tulivat vähittäiskauppaan ilman suurempaa hälyä.

kevoitoista. Teollisuuden edustaja toteaa (3):
”Joillakin meistä on tärkeämpänä tavoitteena
uusi bisnes ja toiset tavoittelevat yhä kokonais-
kannattavuuden kasvua.”

Uusilla tuotteilla tavoitellaan lapsia ja nuoria
kokeilemaan, jolloin riippuvuus saadaan kehit-
tymään, ja samalla jatketaan haitallisimpien
tuotteiden myyntiä. Voisi luulla, että haittojen
vähentäminen tarkoittaisi teollisuuden vapaa-
ehtoista luopumista kaikkein haitallisimmista
tuotteista ja samalla tiukan säätelyn ja valvon-
nan vaatimista.

Sähkösavukelaitteet ja nesteiden nikotiinitto-
mat muodot tulivat vähittäiskauppaan ilman
suurempaa hälyä. Sosiaalisen median kanaviin
ilmestyi mainoksia, joissa teinien ihailemat
muusikot tai näyttelijät markkinoivat sähkö-
savukkeita. Nuuskalle oli aiemmin tehty sa-

KIRJALLISUUTTA

- 1 Hiilamo H. Valheen mesenaatit. Suomi tupakkateollisuuden manipuloiman lääketieteen näyttämönä. Helsinki: Suomen ASH 2004.
- 2 Benowitz NL. Nicotine addiction. *N Engl J Med* 2010;362:2295–303.
- 3 Laatikainen T. Tupakkajätti julistaa nyt savutonta tulevaisuutta: "Tämä on todennäköisesti vähemmän haitallista kuin savukkeen polttaminen". *Kauppalehti* 29.3.2017. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/tupakkajatti-julistaa-nyt-savutonta-tulevaisuutta-tama-on-todennakoisesti-vahemman-haitallista-kuin-savukkeen-poltaminen/huxJ2qQ7>
- 4 Heikkinen H, Patja K, Jallinoja P. Smokers' accounts on the health risks of smoking: why is smoking not dangerous for me? *Soc Sci Med* 2010;71:877–83.
- 5 Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Yleislääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä. Tupakka-riippuvuus ja tupakasta vieroitus. Käypä hoito -suositus 19.1.2012. www.kaypahoito.fi
- 6 World Health Organization. WHO study group on tobacco product regulation. WHO technical report series no. 955. Geneva: World Health Organization 2009. http://whqlibdoc.who.int/publications/2009/9789241209557_eng.pdf
- 7 Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kotisivut. Sosioekonomiset erot tupakoinnissa ovat kasvaneet (siteerattu 2.10.2017). <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveys-erot/eriarvoisuus/elintavat/tupakka>
- 8 Benowitz NL, Burbank AD. Cardiovascular toxicity of nicotine: Implications for electronic cigarette use. *Trends Cardiovasc Med* 2016;26:515–23.
- 9 England LJ, Aagaard K, Bloch M ym. Developmental toxicity of nicotine: A transdisciplinary synthesis and implications for emerging tobacco products. *Neurosci Biobehav Rev* 2017;72:176–89.
- 10 Pacek LR, Joseph McClernon F, Denlinger-Apte RL ym. Perceived nicotine content of reduced nicotine content cigarettes is a correlate of perceived health risks. *Tobacco Control* 2017; verkkosiv. ensin 22.7.2017. doi: 10.1136/tobaccocontrol-2017-053689

Fotolia

ta, joka on turvallinen ja tehokas. Nikotiininesiteiden pitoisuudet kuitenkin vaihtelevat samankin valmistajan tuotteissa eikä niiden koostumusta tai annoslaitteita valvota (5). Entä jos astman hoitoon käytettävien lääkkeiden annostelijat räjähtelisivät tai annos vaihtelisi nollassa kymmenkertaiseen?

Sähkösavukkeiden liuottimien, makuaineiden ja niiden yhdistelmien vaikutuksia soluihin, elimiin, elimistöön tai sairastavuuteen ei tunneta (6). Nikotiinin haitat tunnemme paremmin. Sen keskushermostovaikutukset ovat niin merkittävät, että teollisuus ei halua niistä puhua (2). Suorat sydän- ja verenkiertoelimistöhaitat ovat laajat (8). Sikiöaltistus on tutkimuksissa osoitettu haitalliseksi keskushermostolle ja keuhkoille (9).

Tupakkatuotteen nikotiinipitoisuutta säädelään hengittämällä tiheämmin ja syvemmin. Sähkösavukkeilla saadut pitoisuudet elimistössä ovat poltettujen savukkeiden tasolla eivätkä korvaushoitotuotteiden matalalla tasolla. Teollisuuden taktiikka on ollut Iso-Britanniassa menestyksekkäs ja sähkösavukkeet on hyväksytty

vierotustuotteina. Siellä lopettamisyritykset ovat vähentyneet ja tupakoinnin yleisyyden lasku taasaantui vuonna 2010 (7), kun Suomessa lasku on jatkunut 0,5 % vuodessa.

ENEMMÄN HUOMIOTA VIEROITUKSEEN

Suomessa suurin ongelma on, että terveydenhuollossa ei ole toimivaa järjestelmää potilaan vieroittamiseksi tupakasta. Hoidamme sadoilla miljoonilla tupakkasairauksia, mutta emme hoida nikotiiniriippuvuutta edes silloin, kun se on sairauden merkittävin tekijä.

Yhteiskunnassa korostetaan kansalaisten vapaata valintaa ja yksilön vastuuta terveydestä. Tämä johtaa osan kansalaisista umpikujaan. Tupakka- ja nikotiiniriippuvuus on sosioekonomisten terveyserojen suurin yksittäinen riskitekijä (8). Tupakkariippuvuuden tehokas hoito on lääkettä, psykologista tukea ja voimauttavaa seurantaa (5).

Olisiko meillä jo riittävästi tietoa, että voimme tehdä tutkimusnäyttöön perustuvia päätöksiä? Olisiko nyt aika keskustella nikotiinituotteista laajasti yhteiskunnassa? ●